

Folklivsarkivet.

Luf. 84.

Lund

Dänstet och Svenskt.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 84.

1

På 1870 talet och senare. Det var dåliga arbetstider i Sverige och Skåningar - Blekingar och Smålandsingar, tog sig över till Danmark, på sommaren på fäst, och Skörd arbete, och ords arbetare här i göingebyggen hade arbete på Salikotten, En höstarbetare kunde på 1880 talet på sex veckor förför 200 kr det kunde de inte förföra hemma i göinge byggen. Många svenska sträddare reste till Höjpenhamn, och många stannade där, en del bleve gifta med danska flickor. Min mor reste gånstka ang till Danmark till Höjpenhamn, hon blev gift med en svensk sträddare, han var från Blekinge. Hette Sven Svensd^{son} tog sig namnet Lerberg efter sin far far, som varit "båtsman" och bosatt vid Porneby Trakten, ^{småland} man svenskar är där i Danmark, en del kommit in på landet till gårdarna, blivit arbetare där, och gift sig med danska flickor, en del är småbrukare der och har det bra där, småbrukare sarsen gick framåt tidigare i Danmark än i Sverige, jag har en släkting på Låland som har ett småbruk där och har det bra där var mycket arbete i Höjpenhamn 1880 talet

Och in till första världskriget under den tiden grävdes de gamle fästningsvallarna ut, staden utvidgade sig, svenska murare fick lätt arbete i Danmark de varo raskare arbetare, vid tegelbrukerna hade de sommararbete och en del års arbete, det var ackors arbete, och det var inte danskar så förtjusta på, de ville laga arbetet med "hansende 50" och så en liten snapp och så ^{en} får öl.

Men svenska blev bra med danskar de hade bättre måthållning än som svenskar hade haft hemma i den tiden.

Vår besöksresa i Göttinge slagit igenom i Östereds församling för det var där som denna näringsgren började, och sedan i Glimåkra, och Loshults församling. Tvättringen var god men skånska landbyggen var snarare överhörd, så vände försäljarna sig till Danmark. Även här blev göttingeborgarna mycket uppskattade och efterfrågade och det dröjde inte många år förrän nämligen landet var lika genomkörsad som Skåne. En gång gammal som varit i Danmark och sålt borgar, där sände göttingeborgarna då en mycket livlig efterfrågan. De besökte Seland Fyn Jylland. Översatt blev de väl mottagna. Tidrig behövde de ligga ute, som många gånger

på Skånska slätten, där man var obarnhästigare än annorstädes
då det gällde husrum. Man missträdde folk mycket mer än som var
behövligt. Ty i regel voro karymaktare och försäljare både hederliga och
ärliga människor, om än de voro fattiga. De danske bönderna däremot
hade både husrum och hjästerum, då man kom in i en stuga. Och så fick
man siktligt med både bröd och sovel, men till sist blev även "danmark"
fullt av skånska korgar, så framdrog en gänggegarna om sina
försäljningar av korgar i skåne och danmark.

Träexporten har varit och är fortfarande stor till Danmark, och
Danske exportörer sträckade transporterna via till transitö länderna.
Många vagnlaster två varutransporter gick till Islands "brygge",
vid frihamnen. På 1880 talet var stora kamn arbeten i Höpnerkamn
och då levererade Sverige mycket svart granitsten till Danmark.
För några år tillbaka hade Sverige en livlig export av slaktbostap
till Danmark, och danska kreaturs uppköpare på kreatursmarknader
köpte vagnlaster, som sändes till Danmark. En episod från tiden
när stora kreaturs^{laster} var i svang. Ett helt järnvägssteg var fullastadt
med nötbostap. En danska uppköpare hade anmält till personalen

att vagnarna skulle gå ^{med} första befärdade tåg, men personalen påstod att de skulle vänta, och ågå med ett annat senare tåg, men dansken blev "ett och lågt" kom ned till jernbanegården, och in på expeditionen till Stinsen och undrade på om inte hans inlastade djur fick gå med första tåg? Men Stinsen sade nej de fick vänta ett eller annat tåg! Då sade dansken: "Ja är ni för sorts tjänsteman på denne station?" Då svarade Stinsen: "Jag är stationsinspektör på platsen!" Då är ni "tjänar". Men ja är min egen tvär! "O dyren ska må!" Och de lastade djuren fick gå med det tåg dansken begärde! På den tiden var hela marknadens platsen full "rottekratur", nu är det ursälsligt rottekratur, en ko syns som är kommen in i landstegen, och hon kommer i bil, och får sesa samma väg hem i sitt land igen!

Danskan exporterade ägg och smör, men på senare tid ^{har} danskan exporterat sina naturprodukter till England.

4 Genskar ifrån trakten kring Malmå rese över sundet till Köpenhamn med matvaruprodukter som de försåte till kunder, och så gjorde de uppköp i affärerna som de kunde komma över billigare där, och så smugglade de över några små flaskor brännvin, som var billigt där

En pott brännvin kostade för några år sedan 5 löse 17 öre pelen och två och tre flaskor kunde smuggla över, och kassilekar kunde man köpa för 5 öre lek. Och många Stämmingar spelade på danska klasslotteriet, och förtjodt till Tyskarna ^{okuperade} Danmark, de blev slut med spelet på Svenskt sida. Det var en stor affär för Danmark på Svenskt sida, dansarna drog många pengar ^{från} Svenskarna, men inte för detta jag spelade också på danska lotteriet vi var två i bolag hade en fjärde del lot, som tre på följande år på fjärdedelen 1,500 danska kronor, till och med när Danmark blev okuperad fick vårt nummer en vinst på lotten 1000 kr men det drojde flera månader innan vi fick pengarna.

Jag hade min mor i Köpenhamn så varje år jag hade permission från järnvägen, reste jag dit och var där en vecka, och jag reste till som oftast dit, man hade ju under tjänsten två fridagstider i månaden.

Jag blev bra med dansarna de var massamma, och ej svåra att förstå, jag cyklade ut på landet, en tur den fine "Konge vej" Köpenhamn. Raskilde, småbönder ute på landet talade så mycket om göingar som hade gått där och sålt stöckefogar, de hade så goda mor om göingar, de hade satt en stämpel i deras historia.

En del gängar av dem som var stenarbetare reste över till Bornholm på stenarbete, de arbetade i stenbrott med stenuttägring till bearbetning stenen sändes till Danmark som byggnadssten, men gänngarna voro säsong arbetare började på våren till bort mot jul de de reste hem till jul med en sparpemning, och stannade hemma över jul och till fram på vårsidan arbet därpå då de reste dit igen.

En arbetsförtjänst på hösten i Danmark på sex veckor och förtjänade 200 kr det var så mycket som en fullgod dräng hade ett helt år på 1880 talet här i Sverige. Och vid den tiden och senare reste många svenska flickor och halvstora ynglingar, det var i slutet av April, eller i början av Maj månad, till att komma fram till de stora herrgårdarna på Seland, och öarna Fyn och Langeland, de skulle till utbildning, och sommarens arbete, sedan kom de hem i November. Jag minns jag var i Köpenhamn 1889 på vårsidan då var där hela flockar med svenska flickor som stod på gatan utmed "Städje kontor"-Gjæstebogsi, danskarne sade det är svenska pioser som skall till förskäntase på Seland, och fynn de väntade uppseende de voro klädda i bomullsbläckringas av strökande färger, och schalet på huvudet, men när de reste hem voro de klädda i hatt men danskarne sade de ^{är} många

rene juor. Men efter sekelskiftet frögade började smialömmar och
göingar slämma på skånska ställen över sommaren, vid betäckning
och gallring och på höstarbete på sommaren, och betäckning på hösten,
men en del reste över sundet till gamla arbetsplatser de haer försut, och en
del flickor, kom från Danmark med en liten arvinge, och då var danskarne
tvivla att stricka hem! Och det var i flästa fall i den tiden de fick
komma hem till sina föräldrar med gåvopaketet! Och var en gång en ord-stäv
när en ung flicka var på den vägen och när hon fått barnet - att hon gjort en
"Danmarks resa". Lonne Soler Dahl hade varit på betäckning i
Danmark vid det Danska - Tyska kriget, och de flickor som var jin
förfusla i de svenske militärerna, och svenska staten fick betala braen upp-
uppfästingbidrag, till Danmark.

En del unga flickor och pojkar som varit i Danmark en sommar
och kom hem på hösten, voro så danska i tal så den första veckan voro de
ej gode att förstå. Som flicka i Rönninge varit i Danmark i två
månader o kan icke förstå ett svenskt ord!

Och en svenske dräng som varit i Danmark i flera år och tjänat på
gårdar, kom hem och slammade i hemstolen, han hette Sven, och det blev

Danske Buerneen till dödagar:

En svenske som flera år vistats i på Jylland och arbetat på gårdar och reste hem åtskilliga gånger han hade varit där ett halvt år när han kom hem frågade han sig vägen till sitt hem så folk han träffade, och på danska som ej folket förstod, så var där en nyvakig gängetgubbe, som sade till honom, gack till du blir sullen så träkar du noch till Mobergs, - "Moberg kalla korns far." Men denne gänget blev gift med flicka på Jylland och sonäbrukare där! En gänget flicka reste till Höjnenhamm fick plats på en sommarrestaurang, och skrev hem till sina syskon om de vilke skicka en omkostelike-tions tabell, för om hon kunde förkorsa sig i sätning så var hon lovad en kassörke plats!

När sonäbrukare ^(sörelsen) började i Sverige tog de önsken från Danmark och Prussia bläste vidare liv i sörelsen.

Danskarne i Höjnenhamm, om talade all svenskarne som kom till Höjnenhamm, de gick in på en bevestning och såg sig fulla, och en del som inte vara till det stadiet, så skulle de hälsa på i "Holmestegaden," en välbekant gata innan prostitutionen upphävdes, när de varit på dessa två platser så hade varit i Höjnenhamm och 'moral seg'.

Sådan reste de nöjda och belåtna hem till sitt land igen.

När svenskarna varit i Hjöppenhamn så försåg de sig med några flaskor "ackavit", en krosslek, och den danske "stera"-tuggtobak.

I Skåne är kvarlevor efter danske benämning på olika förhållanden. Såsom ords kultur och bygge, såsom i Bättingstoa är en ^{stelt} minsdal berg - men benämnes "bjär", "älvra bjär", "Pansa bjär", "Banta bjär", "Fasabjör", "Spöbjär", "Hallabjör", "Pävarbjär", "Fäsbjör", "Linnelbjär", "Fula bjär", "Börnebjär", och "Älle bjär", det är en kvarleva från den danska tiden, och i min barndom var det de äldre benämnde trädet, - "Hyttträdet" och fönster "vindrä" m. m. Så de gamle uppe i stogsbyggderna hade mycket av danska benämningar som de vidhöll.

Svenskarna som kom till Danmark satte sig snart in i danska, förhållandena, och språket är ju inte så svårt att läsa.

Men som de i ordlyte så sprades ej på ordhugg, och där som ammassades var ju alltid någon som blev "driftkub".

Och då kunde det bli fula benämningar på svenskar, såsom: Du "svenske Laban" och du "Svenske radd".

Du Svenske sulene radd.

Men svenskarna: Flade sina historier om danskarne.

En danske omtalade att han och elva andra danska män de pristat,
en svensk, som gick på to bröcker och ett träben, och hade han
inte löbt som han gjorde så hade han fått en sadlans massa
prist:

En svensk satte på en förlustspel och spelade på ett dragspel
och sjöng: Du danska man, du rosenlund: Du svenske
man, du klumpenlund: Men så kom där en klumpenlund:
O spæd i en rosenlund: Då fick svensken springa.

I Landskröna var för några år tillbaka en förbrödringsfäst
med danske samling: Där hölls många vackra tal på båda
sidorna och många skålar togs ^{vid} förbrödringen, när hemresans
tid kom att danskarne skulle resa hem till sitt land igen.

och danskarne hade gått på båten då hölls tal, och för
ett återseende: Och när båten gled ut ^{där} vinkades farväl. Ett stycke
som båten var kommen: Stog en havensig hamnsjåare fram, och lyfte på
sin hatt, och sade: Följe med er i förbannade danske lävar

Där blev så tyst på avgångsplatsen såväl som på båten,
sedan brast folket på stranden såväl som på båten i ett
skallande skratt. Men samhällsriktighetsströmman med grannlänarna
är till förmån för båda parterna, Danmark var för några tiotal
år till bästa en hjälpekälla för Sverige då var det mycket dåliga tider
för arbetsklassen i Sverige. Och vid arbetskonflikterna var det sorgligt.
var det en del svenska arbetare som lockades av värvarer från Danmark
till arbetskonflikterna, de kom mest från Småland, och även jönskar
uppträdde, men många hejdades när de kom till Malmö, och sedan
de kom till Danmark, många varo ju osäkra om hur förhållandena
låg till